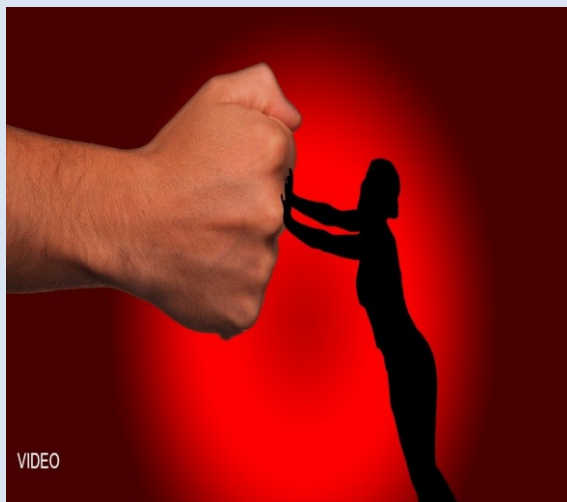


Μάστιγα της σύγχρονης κοινωνίας η αύξηση της έμφυλης βίας και των γυναικοκτονιών

Άρθρο της Λυδίας Χατζηαναγνώστου (B2)



Τα τελευταία δύο χρόνια την Ελλάδα έχουν συνταράξει μία σειρά γυναικοκτονιών, όπως για παράδειγμα η δολοφονία της Καρολίν Κράουτς, της Ελένης Τοπαλούδη, της Μόνικα Γκιους και πολλών άλλων, γεγονότα που έφεραν στο προσκήνιο συζητήσεις σχετικά με το τί σημαίνει να δολοφονείται κάποιο άτομο εξαιτίας του φύλου του.

Η έμφυλη βία και οι δολοφονίες εις βάρος των γυναικών δεν είναι ένα πρωτοεμφανιζόμενο φαινόμενο. Αντιθέτως, είναι ένα θέμα που μαστίζει τις κοινωνίες από τα αρχαία χρόνια και αποτελεί μία από τις πιο εκτεταμένες μορφές διάκρισης και παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που βασίζεται στην ανισότητα των φύλων και την κατάχρηση εξουσίας.

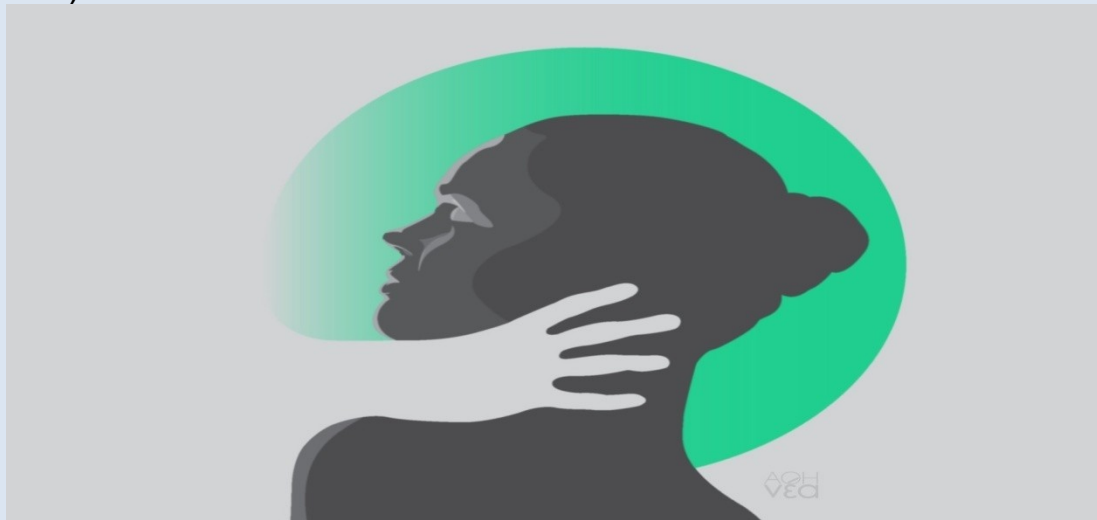
Η έμφυλη βία μπορεί να εμφανιστεί τόσο στο γυναικείο όσο και στο ανδρικό φύλο, παρόλα αυτά πλήττει δυσανάλογα τον γυναικείο πληθυσμό. Τα Ηνωμένα Έθνη στη Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, ορίζουν τη βία κατά των γυναικών ως «οποιαδήποτε πράξη βίας βασιζομένη στο φύλο, η



η οποία έχει ως αποτέλεσμα ή είναι πιθανό να έχει ως αποτέλεσμα, τη σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη ή πόνο στις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών για τέτοιες πράξεις, τον εξαναγκασμό ή την αυ-

θαίρετη στέρηση της ελευθερίας, είτε συμβαίνει στη δημόσια, είτε στην ιδιωτική ζωή».

Βασικοί τύποι της έμφυλης βίας είναι η σωματική (χαστούκια, χτυπήματα, καψίματα, απόπειρα στραγγαλισμού κ.α.), η σεξουαλική (βιασμός, ανεπιθύμητα σεξουαλικά αγγίγματα κ.α.), η ψυχολογική (εκφοβισμός, ταπείνωση, έλεγχος, ζήλια κ.α.) και η οικονομική βία (παρεμπόδιση εργασίας, αποστέρηση αναγκαίων εισοδημάτων κ.α.).



Σύμφωνα με έρευνες των Ηνωμένων Εθνών, εκτιμάται ότι μία στις τρεις γυναίκες έχει βιώσει ή θα βιώσει σωματική ή σεξουαλική βία τουλάχιστον μία φορά στη ζωή της. Μακροπρόθεσμα, αυτού του είδους η βία μπορεί να οδηγήσει σε μία από τις πιο ακραίες μορφές έμφυλης βίας, την γυναικοκτονία, κατά την οποία οι γυναίκες δολοφονούνται εξαιτίας του φύλου τους. Έρευνες έχουν διαπιστώσει ότι, κατά μέσο όρο παγκοσμίως δολοφονούνται κάθε μέρα 137 γυναίκες από συζύγους, συντρόφους ή μέλη της οικογένειάς τους.

Συνέντευξη από την Ψυχολόγο κα. Χαμαϊδή Αναγνωστοπούλου

Επιμέλεια συνέντευξης: Λυδία Χατζηαναγνώστου (B2)

Κυρία Αναγνωστοπούλου, πόσο συχνό είναι το φαινόμενο της έμφυλης βίας και των γυναικοκτονιών στις μέρες μας;

Η έμφυλη βία εξακολουθεί, δυστυχώς, και στις μέρες μας να είναι όχι μόνο ένα συχνό, αλλά και ένα επικίνδυνο φαινόμενο με τις γυναικοκτονίες να αποτελούν την κορύφωση του. Αυτό πρακτικά ση-

μαίνει ότι κανένας δεν ξυπνάει ένα πρωί παίρνοντας ένα μαχαίρι ή ένα όπλο και σκοτώνει τη σύντροφό του. Δεν πρόκειται δηλαδή για μια κακιά στιγμή, πρόκειται για ένα έγκλημα μιας -στη συντριπτική πλειοψηφία- συνεχούς κακοποίησης που υφίσταται η γυναίκα στη σχέση της. Τα στατιστικά στοιχεία στη χώρα μας δείχνουν έναν μεγάλο αριθμό γυναικών οι οποίες είναι θύματα έμφυλης βίας με τον αριθμό των γυναικοκτονιών να είναι πραγματικά σκληρός.

Έπαιξε σε αυτό κάποιο ρόλο ο εγκλεισμός κατά τη διάρκεια της πανδημίας;

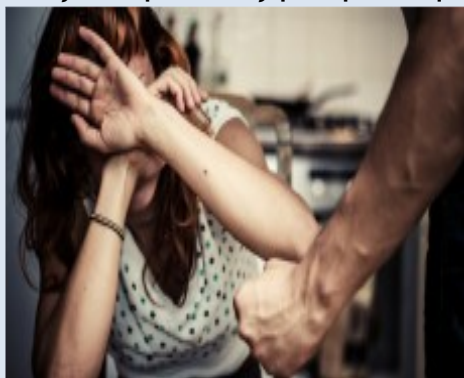


Η πανδημία του κορωνοϊού σαφώς και δεν ευθύνεται για τη βίαιη συμπεριφορά των ατόμων. Δεν χτυπάει και δεν σκοτώνει κάποιος επειδή μένει στο σπίτι του ή επειδή είναι άνεργος. Φαίνεται, όμως, πως η καραντίνα με το κλείσιμο των ανθρώπων στο σπίτι, την τηλεργασία, την ελαχιστοποίηση των κοινωνικών επαφών λειτουργήσε πολλές φορές ως παράγοντας όξυνσης μιας προϋπάρχουσας βίαιης και κακοποιητικής σχέσης. Αυτό αποτυπώθηκε και στην αύξηση των

ποσοστών τόσο των γυναικών όσο και τρίτων ατόμων που απευθύνθηκαν για βοήθεια ή σχετικές πληροφορίες σε τηλεφωνικές γραμμές και συμβουλευτικά κέντρα.

Τα ποσοστά των γυναικοκτονιών στην χώρα μας φαίνεται συνεχώς να αυξάνονται. Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

Δεν είμαι σίγουρη ότι τα ποσοστά των γυναικοκτονιών παρουσιάζουν μια αυξητική τάση, τουλάχιστον κάτι τέτοιο δεν υποστηρί-



ζεται από τα επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία της ελληνικής αστυνομίας. Οι γυναικοκτονίες δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Αυτό, όμως, που φαίνεται να είναι κάτι νέο για την ελληνική κοινωνία είναι η ευρεία χρησιμοποίηση του συγκεκριμένου όρου το τελευταίο διάστημα από τα ΜΜΕ, η ολοένα και αυξανόμενη αποδοχή του

όρου από τους πολίτες, η μικρότερη ανοχή στη βία που φαίνεται πως έχουμε αρχίσει να επιδεικνύουμε ως κοινωνία, κάτι που κάνει και τις γυναικοκτονίες πιο ορατές. Τα στατιστικά στοιχεία που λαμβάνονταν μέχρι προσφάτως αναφορικά με τις γυναικοκτονίες ήταν ελλιπή, ενώ στα μέσα μαζικής ενημέρωσης περιστατικά γυναικο-



κτονιών παρουσιάζονταν τις περισσότερες φορές ως "εγκλήματα πάθους" ή "εγκλήματα τιμής". Το κίνημα «me too» με τις αποκαλύψεις περιστατικών κακοποίησης και το τεράστιο κύμα συμπαραστάσης και στήριξης στις γυναίκες που κακοποιούνται από τους συ-

ντρόφους τους λειτούργησε θετικά, "ανοίγοντας" πολλά στόματα και κινητοποίησε πολλές γυναίκες να σπάσουν τη σιωπή τους και να μιλήσουν χωρίς φόβο και χωρίς ντροπή για την κακοποίηση που βίωσαν ή που συνεχίζουν να βιώνουν.

Ποιά είναι τα «red flags» (προειδοποιητικές ενδείξεις) σε μία σχέση ή έναν σύντροφο;

Αν και στην αρχή μιας σχέσης το πιο πιθανό είναι να φαίνονται όλα τέλεια, ωστόσο, υπάρχουν κάποιες δηλαδή προειδοποιητικές ενδείξεις που υποδεικνύουν ότι ένα άτομο δυσκολεύεται να έχει υγιείς σχέσεις και η συνέχιση μιας σχέσης μαζί του θα μπορούσε να αποβεί συναισθηματικά -και όχι μόνο- επικίνδυνη. Δεν είναι όλα τα red flags ορατά από την αρχή μιας σχέσης. Κάποια μπορεί να χρειάζονται αρκετό καιρό για να εμφανιστούν ή και να εντοπιστούν. Πολλές φορές, αν και κάποια άτομα μπορεί να παρατηρήσουν σημάδια και να αναρωτηθούν αν κάτι δεν πάει καλά με τη σχέση



τους, συχνά δεν δίνουν περαιτέρω σημασία ή τα θεωρούν ενδείξεις υπερβολικής αγάπης. Προειδοποιητικά σημάδια σε μια σχέση είναι οι εκρήξεις θυμού ή η επιθετικότητα που ο/η σύντροφός σου μπορεί να επιδεικνύει σε σένα, σε τρίτα πρόσωπα ή ακόμα και σε ζώα. Συμπεριφορές τέτοιου είδους δείχνουν

συνήθως την αδυναμία του ατόμου να επικοινωνήσει και να διαχει-

ριστεί τα συναισθήματά του. Η επιλογή της χρήσης βίας δείχνει ότι το άτομο δεν έχει μάθει και δεν έχει αναπτύξει έναν υγιή τρόπο να επιλύει τις διαφορές του, ενώ πολλές φορές μπορεί να κρύβει και μια έλλειψη ενσυναίσθησης για τους άλλους, δηλαδή δεν έχει την ικανότητα να βάλει τον εαυτό του στη θέση του άλλου και να νιώσει πώς μπορεί να νιώθει ο άλλος.

Άλλα προειδοποιητικά σημάδια είναι η ζήλια, η άρνηση του/της συντρόφου σου να δεχτεί το "όχι" σου, η κριτική, η έλλειψη εμπιστοσύνης. Σε μειώνει, σε προσβάλλει, σε υποτιμά, σε εξαναγκάζει να κάνεις πράγματα χωρίς τη θέλησή σου, θέλει να έχει πρόσβαση



στο κινητό σου τηλέφωνο, στους λογαριασμούς σου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μπορεί ακόμα να σε παρακολουθεί με κάποιο λογισμικό, επιδιώκει να σε απομονώσει από το οικογενειακό και φιλικό σου περιβάλλον, ελέγχει ποιον θα δεις, πού θα

πας, με ποιον θα μιλήσεις, τί θα φας, τι φοράς, πως είναι το σώμα σου. Πολύ συχνά πολλές από αυτές τις συμπεριφορές ερμηνεύονται αρχικά ως φροντίδα και προσοχή. Στην πραγματικότητα, όμως, αυτό που βρίσκεται από κάτω είναι η επιθυμία του συντρόφου σου να σε ελέγξει.

Άλλες προειδοποιητικές ενδείξεις είναι όταν ο/η σύντροφός σου μιλάει με άσχημο και υποτιμητικό τρόπο για τις πρώην σχέσεις του, όταν φαίνεται να μην έχει σχέσεις ή να μην μπορεί να διατηρήσει σχέσεις με άλλα άτομα (με την οικογένεια ή τους φίλους του), όταν επιζητά γρήγορες δεσμεύσεις (σου λέει για παράδειγμα πόσο τρελά ερωτευμένος είναι μαζί σου από την αρχή της σχέσης), θέλει να συγκατοικήσετε πριν καλά καλά γνωριστείτε, ή όταν δεν έχει δικές του δραστηριότητες και αφιερώνει όλο του τον χρόνο σε εσένα, "πνίγοντάς" σε με μηνύματα και κλήσεις.



Αν λοιπόν σε μια σχέση νιώσεις άβολα, αδύναμα, ή να "πνίγεσαι", να εμπιστευτείς τα συναισθήματά σου και να το συζητήσεις με τους γονείς σου, με ένα άτομο που εμπιστεύεσαι ή ακόμα και με έναν ειδικό ψυχικής υγείας. Αν και δεν μπορούμε ποτέ να μιλάμε με απόλυτους όρους, τα red flags υποδεικνύουν συνήθως ένα πρόβλημα που θα πρέπει ο/η σύντροφός σου να αναγνωρίσει και να αντιμετωπίσει, για να έχει μια υγιή σχέση με σένα, τον εαυτό του και τους γύρω του.

Πως μπορούν να βγουν από μία κακοποιητική σχέση οι γυναίκες, χωρίς να πειραχτεί η σωματική τους ακεραιότητα;



Η αλήθεια είναι ότι μια επικίνδυνη περίοδος για τη γυναίκα είναι όταν εκείνη αποφασίσει να εγκαταλείψει τον σύντροφό της και να θέσει τέλος στη σχέση τους. Πολύ συχνά οι γυναίκες καταγγέλλουν ότι περιστατικά κακοποίησης ή γυναικοκτονιών χρησιμοποιούνται

από τους συντρόφους τους με παραδειγματικό τρόπο. Δηλαδή οι σύντροφοί τους τις απειλούν ότι, εάν μιλήσουν για όσα συμβαίνουν μέσα στη σχέση τους ή εάν αποπειραθούν να φύγουν, τότε θα έχουν και οι ίδιες την ίδια κατάληξη. Είναι η φάση κατά την οποία ο δράστης βλέπει ότι χάνει τον έλεγχο της συντρόφου του και προσπαθεί με όποιον τρόπο μπορεί να αποτρέψει τη φυγή της.



Για το λόγο αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό η γυναίκα να μην ενημερώσει τον σύντροφό της σχετικά με την πρόθεσή της να τον εγκαταλείψει,

ώστε εκείνος να μην καταλάβει ότι σχεδιάζει να φύγει, αλλά να προετοιμάσει ένα σχέδιο που θα της επιτρέψει να αυξήσει τόσο την ασφάλειά της όσο και την ετοιμότητά της να αντιδράσει σε περίπτωση ανάγκης. Στην προσπάθειά της αυτή η γυναίκα μπορεί να επικοινωνήσει είτε με μια εξειδικευμένη τηλεφωνική γραμμή για γυναίκες θύματα κακοποίησης από όπου θα μπορέσει να ενημερωθεί για τις επιλογές που έχει, είτε να επισκεφτεί μια υποστηρικτική δομή προκειμένου να υποστηριχθεί και να οργανώσει το δικό της εξατομικευμένο πλάνο διαφυγής, το οποίο θα είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της και θα της επιτρέψει να φύγει από τη βίαιη σχέση της με ασφάλεια.

Να σημειώσουμε πάλι ότι όλα πρέπει να γίνουν πολύ προσεκτικά. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό η γυναίκα να σβήσει τυχόν ίχνη από κλήσεις, φυλλάδια, έντυπα ή διαδικτυακές αναζητήσεις που έχει κάνει, ώστε να μην ανακαλύψει ο σύντροφός της τις προθέσεις της.

Που μπορούν να απευθυνθούν οι γυναίκες για βοήθεια και συμβουλές;



Σε περίπτωση που κάποια γυναίκα κινδυνεύει άμεσα, να καλέσει το 100, να απευθυνθεί στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα ή ακόμα και στην αρμόδια εισαγγελία. Για πληροφόρηση και συμβουλευτική στήριξη μπορεί να καλέσει στην Τηλεφωνική Γραμμή Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας 197 του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλλη-

λεγγύης (ΕΚΚΑ), η οποία είναι δωρεάν και λειτουργεί όλο το 24ωρο, 7 μέρες την εβδομάδα. Σε έκτακτα ή/και επείγοντα περιστατικά η Γραμμή μπορεί επίσης να διαμεσολαβήσει αξιοποιώντας τις δομές προστατευόμενης φιλοξενίας που διαθέτει το ΕΚΚΑ ή συνεργαζόμενοι με αυτό φορείς. Οι γυναίκες μπορούν ακόμη να απευθυνθούν σε μια από τις δομές του δικτύου της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ) οι οποίες περι-

λαμβάνουν την τηλεφωνική



γραμμή SOS 15900 η οποία είναι επίσης 24ωρης λειτουργίας και λειτουργεί όλο το χρόνο, αλλά και στα συμβουλευτικά κέντρα που διαθέτει το δίκτυο, ενώ όπου κρίνεται αναγκαίο διερευνάται και η δυνατότητα φιλοξενίας σε έναν από τους ξενώνες. Όλες οι παραπάνω δομές βρίσκονται στις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, είναι στελεχωμένες από εξειδικευμένο προσωπικό, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, κοινωνιολόγους, νομικούς και παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες ψυχο-κοινωνικής, νομικής και εργασιακής συμβουλευτικής. Τέλος, εάν η γυναίκα κρίνει ότι η επικοινωνία δεν είναι ασφαλής για την ίδια ή δεν μπορεί να βγει από το σπίτι, μπορεί να στείλει μήνυμα στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις του **EKKA** ή της **ΓΓΔΟΠΦ**: help@ekka.org.gr ή sos15900@isotita.gr αντίστοιχα.

Πώς θα μπορούσε να εξαλειφθεί το φαινόμενο της έμφυλης βίας και των γυναικοκτονιών;

Δεν θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για εξάλειψη της έμφυλης βίας χωρίς να μιλήσουμε για πρόληψη και πιστεύω ότι δεν υπάρχει πιο κατάλληλος χώρος από αυτόν του σχολείου, το οποίο αποτελεί από τα σημαντικότερα πλαίσια κοινωνικοποίησης των νέων. Στα σχολεία λοιπόν, μπορούν να σχεδιαστούν δράσεις με στόχο την αύξηση της ενημερότητας των μαθητών για θέματα που αφορούν στην ισότητα των φύλων, στην έμφυλη βία, αλλά και προγράμματα εκπαίδευσης με επίκεντρο τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών, την εκπαίδευση σε έννοιες όπως αυτή της αυτοδιάθεσης και της συναίνεσης. Και όλο αυτό να ξεκινάει από τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης και να έχει μια συνέχεια. Να μην γίνεται δηλαδή με τη μορφή αποσπασματικών παρεμβάσεων, αλλά με την μορφή θεματικής ενότητας, που θα ενταχθεί σταθερά στο πρόγραμμα σπουδών του σχολείου. Μόνο έτσι μπορεί να καλλιεργηθεί μια κουλτούρα με μηδενική ανοχή στη βία. Πολύ σημαντικό είναι επίσης να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης όλων των πολιτών που να ενθαρρύνουν την αποκάλυψη και την εμπλοκή όλων στην αποκάλυψη της κακοποίησης και να ενδυναμώνουν το ρόλο του ανδρικού φύλου στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Ας μην ξεχνάμε ότι η βία δεν είναι προσωπικό θέμα, αλλά κοινωνικό, το οποίο τρέφεται και ζει από τη σιωπή.